

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Ipolyi Arnold.

Nagyon örülök az önök szives figyelme fölött, fogadják érte legmelegebb köszönetemet. Tisztelem és becsülöm önöket, hogy hagyományos hitükhöz ragaszkodnak. Hiszen tulajdonképen egy és ugyanazon vallási alapon állunk, az isteni kinyilatkoztatás alapján, melynek megtagadásával az emberiség bizonynyal az anyagiasság hullámaiban találná sirját. A magyarországi izraeliták különben is a mult időkben a püspököknél találtak mindig oltalmat és dicső elődeim például a helybeli zsidók patronusai valának. Most más korban élünk. Önök immár szabad egyenjogú polgárai e hazának, és minekünk kötelességünk mindnyájan egymással testvéries szeretettel élnünk. De nemcsak a kötelességszerű felebaráti szeretet, hanem őszinte tisztelet és becsülést érzek önök irányában és legyenek meggyőződve, hogy a hol erre szükség lenne; ügyöket szivesen előmozdítani kész vagyok. Adják át üdvözetemet küldöiknek, a hitközségnek és ismételt köszönetemet szives megjelenésükért.

Ezen szavakkal válaszolt Ipolyi Arnold nagyváradi püspök az őt beiktatása alkalmából üdvözlő orthodox izr. hitközség küldöttségének. Oly szavak ezek, melyek megérdemlik, hogy újból meg újból olvassuk, hogy bevéssük emlékezetünkbe, hogy bevéssük szívünk mélyébe. Az egész nemzet de különösen a zsidóság elismerését érdemli a derék katolikus főpap, ki így nyilatkozott most, midőn még csak szünetel az a fergeteg, melyet oly egyének támasztottak, kik a zavarosban szeretnek halászgatni, midőn tartanunk kell tőle, hogy legközelebb újból kitör a zivatar, melyet kétségbeesett exisztenciák a nemzet nagy kárára idéztek elő hálojukba kerítve fél eszű egyéneket, kiknek va-

gyonát, rangját kizsákmányolva aljas vádakkal, csillogó ígéretekkkel hatottak a hiszékeny népre.

A magyar klerus egyik legkitünőbb tagja nyilatkozott, midőn még nem felejtettük el az alig elmúlt események lefolyását, midőn még élénken él emlékezetünkben a sok dühös támadás, az undok gyanusítgatás, melylyel bennünket illettek, midőn még jól emlékszünk, mint vett erőt a vak szenvedély a kedélyeken, mint mételyezte meg a sziveket, hogy terjedt el a közönségben a gyűlölet annyira, hogy a közerkölcsiség, a hazafiság, a nemzeti jólét őrzője, a sajtónak számos képviselője is hódolva a tömegnek a legvérengzőbb antiszemitaság kürtösévé lett.

Most szinleg nyugalom uralkodik! De tudjuk, hogy a közalgó választásokra mennyire készülnek a haza legerősebb oszlopai, ez eltántorithatlan nagyságok: a vitéz antiszemiták, tudjuk, hogy nagy számmal fognak fellépni zsidó ellenes jelöltek, de bizton reméljük, hogy — el is fognak bukni.

És kell e tőlük tartanunk? Ipolyi Arnold püspök beszéde szavukat megcsonkította. De tekintsük a dolog egy másik mozzanatát is! Ki előtt nyilatkozott a püspök? Egy szerény honpolgár előtt, a ki csakis a hazafiságnak és felekezetének él, a nagyváradi orthodox izr. hitközség elnöke előtt, Ullmann Izidor előtt.

Nem jut e eszünkbe az a számtalan rágalom, melyet az orthodox hitközségek ellen szórtak és szórnak most is? És lehet-e szebb fényesebb czáfolata a badar beszédnek, vádaskodásnak, mint a nagyváradi zsidók eljárása? Nem mutatja-e a küldöttség üdvözlője, hogy teljességgel hazug azon állítás, hogy az orthodoxismus a fantismussal van egybekapcsolva, hogy az orthodox hitközségek tagjai mindnyájan az elszigeteltség

türelmetlenségével volnának eltelve má' felekezetek irányában.

Ullmann Izidor mintaképe a művelt orthodox hitközségi elnökének. Serény, munkás és nagyszámu teendője mellett nem feledkezik meg az emberek nemesebb hivatásáról.

Mintaképe a zsidó orthodoxoknak, kiknek jel-szava: Imádkozni és dolgozni!

Mit ő megtett, megtenné minden orthodox izr. hitközség elnöke és bizonyítja a történelem, mutatják a legújabb évek eseményei, hogy a zsidóság felekezeti indokokból sohasem maradt vissza onnan, hol kimutathatta érzelmeit, örömét, melylyel üdvözli azt, ki jót tenni van hivatva, ki a haza javára, jó létére, dicsőségesen működik.

Nem szándékozunk a magyar klerust vádolni. Jól tudjuk, hogy legnagyobb része közreműködik a csend, polgári béke, az egyetértés fentartására, de sajnosan tapasztaltuk, hogy a kath. főpapság nagyon kevés figyelmet fordított azon mozgalomra, mely leg-rútabb módon él vissza a kereszténység tanával, mert hiszen lehetetlen, hogy megegyezzek törvényeivel, hogy embertársakat üldözzenek, fosztogassanak, gyilkoljanak, mert más vallás hívei és épen oly vallás hívei, melyről a nagytudományú nagyváradi püspök is azt mondja, hogy a kereszténységgel egy és ugyanazon alapon, az isteni kinyilatkoztatás alapján nyugszik. Minden főpapnak, minden buzgó katolikusnak kellene, hogy hasonló tisztelettel viseltessék vallásunk iránt, mert volna-e egyéb ezen tisztelet egyszerű kegyeletnél, mely minden kereszténynek kell, hogy érezzen hite alapítója, a mi vallásunk szülöttje iránt.

Nagyobb elismeréssel tartozunk Kovács Zsigmond veszprémi püspöknek, Haynald bíbornoknak és Ipolyinak, kik ékes szavukat ismételten emelték fel érdekünkben.

És midőu a magyar klerus e három jelese szólalt fel, midőn nyilatkoztak, kikben hazafiság, vallási buzgalom, böles tudományosság egyesül, nem e szomorú jelenség, hogy az izgatók kortes fogásai még mindig hatnak, hogy az aljas emberek, kik oly nagyra vannak vele, hogy a keresztény hitet védik szennyes kezeiket saját főpapjaik ellen emelik, piszkos hirdalpaikban támadják azon férfiakat, kik Európa tisztéletét vívták ki maguknak? Nem e szomorú jelenség, hogy midőn ily férfiak nyilvánítják a zsidó vallás és faj iránti becsülésüket, még mindig áskálódnak hitvány ellensége-

ink és meg akarnák tagadni tőlünk még a hazafiságot is, meg akarnák tagadni tőlünk a magyarságot is?

Azon ajkak, melyek a szent igéket, az isteni igazságot hirdetik keresztény polgártársainknak, azon ajkak tettek oly nyilatkozatot, melyre büszkén hivatkozhatunk.

Fogadja ezért a nemes főpap legőszintébb elismerésünket.

Üdv neked Nagyváradi püspöke!

A nemzetgazdasági mozgalom.

IV.

Alapvonásai a nemzetgazdasági alkotmánynak, melyet a mozaizmus, tehát a zsidóság alapvető törvénye, adott a népnek, következők:

1) A tulajdon sérthetetlensége támogatva az öröklési joggal, mely az örökhagyó önkényét megszorítja.

2) A föld a nép minden családja közt történt felosztása.

Bizonyára ritka jelenség a történelemben, hogy valamely nép országa meghódítása után a területeket egyenlően osztotta volna fel tagjai között és a világ egészen más alakot öltött volna, ha ezen elv pl. a népvándorlás idejében is érvényre jutott volna. Félre nem szabad ismernünk azt sem, hogy azon rendelet, mely szerint minden hetedik évben mező, szőlő és gyümölcsös paragon hagyandó, hogy az ezen évben önmaguktól termő gyümölcsök nemesak a tulajdonosé és cselédjeié, hanem egyszersmind a marháé és vadé legyen, azon gondolatot fejezi ki, hogy eredetileg a föld szabadon termő gyümölcsei minden emberé sőt az állatoké volt. (Mos. 3 k. 25. 1.)

3. E felosztás fentartása a jobelév és a beváltási jog által. (Naboth esete; kir. 1, 21.) Az utóbbi mely kötelességévé tette a rokonoknak, hogy az eladott örökbirtokot az eladási ár lefizetésével visszaszerezzék a családnak, már is nagyon nehezítette az örökbirtok eladását. A jobel törvénye által az eladás csak haszonbérletté lett, minthogy a birtok az eladási ár lefizetése nélkül is a legközelebbi jobelévben visszazállt a családra és eszerint szabták meg természetesen a vételárt is.

4. Az adósságok lehető megakadályozása a pénzbeli és természetbeni kamat megtiltása által és az elengedési év, (minden hetedik) melyben az adósságok magoktól megszűntek.

5. A mindennemű segélyezés parancsa, azon tilalom, hogy nem szabad az elengedési év közeledte miatt az adóst szorítani. a korlátolt zálogjog rendszabálya és azon szabály, mely meghatározza, hogy mily részük legyen a szegényeknek, özvegyeknek, árváknak és idegeneknek az aratásban. Ezen törvények meglehetősen biztosították a nép birtokviszonyai állandóságát és megakadályozta egyrészt a vagyon felhalmozását, másrészt a teljes elszegényedést. Leginkább titünik abban, mit a zsidó nép ideális állapotnak tekintett, hogy t. i. mindenki biztos lehessen szőlő

tőkéje és fügefája alatt, melynek gyümölcsét élvezhesse. Ezt hirdeti Micha, mint oly állapotot, mely a messinai korszakban valósul meg és a királyok könyvében 1, 5, 5, (4, 25,) mint Salamon király idejében létezett állapothoz emeltek ki. Végre (Kir. 2. 18, 31, Jesaias 36, 16) az assyrok királya igéri az ostromlott jeruzsalembelieknek, ha megadják magukat. Már említettük, hogy ezen törvényhozás kétségkívül csak földmivelő nép számára illő és maradandó és, hogy az ipar és kereskedelem felléptével, a szükségletek szaporodásával, a fényűzés emelkedésével lassanként tarthatatlanná kellett lennie. De ez csak ezen törvényekről speciális alakjukban áll. Valódi alapjai a bennük foglalt eszmék és elvek a nemzetgazdasági alapon szervezett vallásérkölcsei társadalomnak. Ha tehát a szétszórt és más népek törvényeinek alávetett zsidók számára ezen különleges törvények kivihetetlenek is, alapelveik mégis a vallásrendszer lényeges részét képezik. Látni való dolog, hogy már a tulajdon sérthetlenségével is, minden forradalomnak, a nemzetgazdasági szervezet minden erőszakos felforgatásának e törvények legerélyesebben ellenállnak, ellenben a társadalom történeti fejlődésének ezen elvek megvalósulásáig szabad teret engednek. Minden zsidó tehát, ki azon modern elméletnek, mely a tulajdon elvét megszüntetné, hive lesz, vagy épen alakulásában és keresztül vitelében részt vesz, lemondott Mózes törvényhozása ezen részéről, tehát a zsidóság lényeges részéről és inkább ellenségévé lesz. Miképen volna azonban a jelenleg olyannyira szenvedélyes gerjedésbe jutott nemzetgazdasági mozgalom ezen szempontból megítélendő? Magától érthetőleg a cél, a birtokviszonyok lehető kiegyenlítése, elsősorban a birtoktalanok, különösen a munkafogadók helyzete fejlődés útján történő javítása által. Ezen fejlődés már is nagyszerű eredményeket képes felmutatni. Mint említettük megszüntette a rabszolgaságot, melyet az ókor legnagyobb bölcsészei a társadalom nemzetgazdaságára nézve nélkülözhetetlennek tartottak; megszüntette a jobbagyságot és a munkásokat is szabad, egyenjogú állampolgárokká emelte; kiterjesztette a közlekedést az egész földre és ezáltal az anyagi érdekeket bizonyos kapocsná, a népek belső összefüggésévé tette; végre arra törekszik, hogy csökkentse a tőke értékét a kamat kissebbitése által, hogy a tőke az ipar felé forduljon, mi bizonyára a birtokviszonyok kiegyenlítésére törő lépés. Azért remélhető, hogy idő múltán képes lesz azon nagy problema megoldására, melyet a nemzetgazdasági mozgalom állít elé súlyos feladatként. A munka fogadók állapota megjavítására és az uralkodó elégtelenség indokolt okai megszüntetésére a fejlődés előtt következő eszközök állnak rendelkezésére, melyek közül néhányat már alkalmazásba is vett:

1. Az élet minden bajában történő segítyezések, betegsegélyző egyletek, biztosító intézetek, aggok, özvegyek és árvák gondozása által. Világos, hogy a munkások hozzájárulása, még nem elegendő, hogy inkább a munkaadó kötelességei lépnek elő térbe és, hogy a köznek, az államnak is segélyzőleg kell fellépnie. A harmadik kategória kétségkívül a legbajosabb és a legtöbb eszközre tart

igényt, miért is eddig csak elméletileg fogantatosítható. De el nem hagyhatjuk a reményt, hogy oly időben, midőn az államok békés egyetértésben élnek és ennél fogva nagyobb szerű eszközök lesznek a társadalom rendelkezésére, ezeu feladat is meg fog oldatni.

2. A munkafogadók védelme a pihenő napok biztosítása által, a gyermekmunka eltiltása, a nő, különösen a férjezett asszony munka megszorítása, azon rendszer megszüntetése, mely megengedi a munkaadónak, hogy munkáinaknak árukat és élelmiszereket adhasson el, mert ezáltal hatalmába keríti őket, a műhelyek egészséges voltára irányzott előrelátás, a gyár rendszabályzata méltányossága a felmerülő viszályok elintézésére alakulandó vegyes bíróság, stb. E téren is előre haladt a törvényhozás és a fejlődés tovább terjedésével még többet fog elérni; hiszen a tapasztalatot kell legjobb tanítónak tekintenünk. A legsúlyosabb feladat azonban abban rejlik, mit a munkások leghevesebben követelnek és ez:

3. A munka idő megállapítása és a munkabér felemelése. Mi az előbbit illeti alig vihető keresztül általánosságban, minthogy a munka is az erő szerint, melyet konsumál, nagyon különböző, minthogy a munkaidő rövidítése az árak eldrágulását eredményezi és a versenyképességet csökkenti. A munkabérek két szemponttól függnék, 1) a munkaerő szüksége és kínálatától, amennyiben a szükséglet nagyobbodása és kisebbedése, valamint a rendelkezésre álló munka erők szüksége, vagy feleslege szerint a bérnek emelkednie, vagy esnie kell; de a világpiacz viszonyaitól is, amennyiben az áru kelete visszahat a termelési költségekre. A versenyképesség függ a termelési költségek nagyságától, tehát a munkabértől is. Azért emelkedik és sülyed a bér és meg nem állapítható a biztos mérték, annális kevésbé, mivel még az általános drágulási viszonyok is fontos szerepet kell, hogy játszszanak. Azért különböző eszközökre gondoltak, melyek a munkaadó jövedelmét szaporítsák. De valamennyi nagyon kétséges természetű. A strajk kétélű kard, a mennyiben munkaadó és munkás közti harc és így mindkét félt károsítja és a munkásokat annál nagyobb mértékben, minél kedvezőtlenebb körülmények közt, minél eredménytelenebbül szünik meg. Ha erőszakossághoz vezet, a dolgozók ellen gyakorlott kényszerhez, a tulajdon megsértéséhez, vagy épen a munkaadó élete veszélyeztetésére indít, igen nagy veszély támad belőle. Azt hisszük, hogy a munkások ezen eszköz veszedelmességét be fogják látni és, hogy a törvényesen rendezett vegyes bíróságot, mindkét részről jótétemény gyanánt fognák üdvözölni. Azt is indítványozták, hogy a munkások az iparvállalat jövedelméből tantiémszerű jutalékban részesüljenek. Igen sok gyárvállalatnál ez keresztül vihető alig volna; azoknál, melyek nagy számú munkást foglalkoztatnak az eredmény csekély volna; végre a vállalat jövedelme változó és nagysága előre ki nem számítható. Egyszersmind az a nagy kérdés is indul fel, hogy veszteség esetén részt vegyenek e a munkások a veszteségben? Végre a produktív társulatokat ajánlják a munkások helyzetének gyógyító eszközének. A tapasztalat bizonyította, hogy csak kevés virágozik, annál-

is inkább, minthogy sorsuk a vezetők képességétől és becsületétől függ. A legtöbb ilyszerű vállalat rövid ideig állott fenn. Csak az aránylag csekély iparágak, melyek a viszonyok es válságok változatosságának csak kevésbé vannak alávetve, illenek produktívársulatoknak, melyek minden nagyobb támadásnak, még tartalék alap mellett is, ellentállni nem képesek. —

Ezek a megfigyelések és nézetek, melyek a zsidó tan szempontjából gyűjtöttünk és tartottunk szem előtt korunk nemzetgazdasági mozgalmára vonatkozólag. —

Portugál és német zsidók Amsterdamban.

A portugál zsidók a 17-ik század elején vándoroltak be Hollandiába és csak később követték a német zsidók. A spanyol-portugál elem a némethez úgy viszonylott és viszonylik részben most is egymáshoz, mint a patricius elem a plebejushoz és tényleg sok spanyol zsidó már nagyokra vezetheti vissza családfáját. Ellentétben a szegény németekkel a spanyolok óriási gazdagságot és kincseket hoztak magukkal. Figyelemre méltó a nagynevű Pintos család őse, de Pinto Tamás végrendelete, melyben következő hagyományok foglaltatnak: Adományozók 1) Amsterdam városának 5 véka aranyat és 2) Másfél milliós kamatmentes kölcsönt tíz évre. 3) Amsterdam és Haaga minden keresztény templomának 10000 frtot. 4) A két város minden árvaházának 10000 frtot. 5) A szegényeknek 40 tőzeg hajórakományt. 6) Az árvaházat legközelebb elhagyó árvának 1000 tallért. 7) Az amsterdami portugál zsinagógának 2½ véka aranyat. 8) A portugál árvaháznak 30000 tallért. 9) A kormánynak 10 véka arany kölcsönt; a 3%-os kamat a jeruzsalemi zsidóké legyen, a tőke a városé maradjon. 10) A német zsinagógának 5000 tallért. 11) Rokonnaimnak 31 véka aranyat. 12) Özvegyemnek 10 véka aranyat. 13) Más rokorimnak egyenként 10000 tallért. 14) Mindegyiknek, ki temetésemen jelen lesz 100 aranyat. 15) Amsterdam és Haaga minden katolikus lelkészének 100 tallért. — Es mindez csak hagyomány, mert az egyetemes örökösök fiai voltak; ezen kívül a pénz akkori értékét is tekintetbe kell vennünk!

Midőn III. Vilmos aposát, a gyáva Stuartot detronisálni készült, Suasso zsidó báró 1½ millio frtot adott át neki és a visszafizetést csak a vállalat sikerülése esetére kérte. Az 1876-iki történelmi kiállításon nagy feltűnést okoztak a portugál zsinagoga kincsei. De nemcsak kincset, hanem tudományt is hoztak magukkal a zsidók Spanyolországból. Orániai Mór orvosa zsidó volt és, ha a nagy hadvezértől függött volna, bizonyára a leideni egyetem tanárává lett volna. És a halhatatlan Spinoza, nem volt-e zsidó?

Megérthető tehát, hogy e gazdag és művelt zsidók többnek érezték magukat szegény tudatlan német hitsorosaiknál és ha sefardi (portugál) az aschkenázok közül vett nőül leányt, ezt szégyenfoltnak tekintette családjá és egy héten át gyászolta az esetet. A 17-ik század közepén Braziliából Surinamba menekült zsidók első határozata volt,

hogy egyikök sem vehet nőül német zsidó leányt. E rangkülömbőség legujabb időig fennállott és Montefiore Mozes volt az első, ki ezen előítélet daczára a német Cohen lányt vette el, de egyik alapítványában előnyben részesítette azt a szegény zsidót, kinek neje portugál volt, Még most is büszke rá a zsidó, ha felesége portugál származású. Az utolsó hosszú nap alkalmával bosszankodva említi egyik amsterdami hetilap, hogy ő spanyol hölgyek cliqueje, hogy maguk között ülhessenek a portugál zsinagoga női osztálya minden ülő helyét lefoglalta.

Természetesen oly nevek, mint minők Colaço Ozorio, da Cunha, Mesquita, Coelho, de Fexeira, Maltos, da Costa, Nabarro, Chumaceira, ha mindennapi is jelentésük, mégis jobb hangzású az amsterdami zsidóság előtt, mint Cohen, Seligmann, Levi, Adler, Jakobsohn, Stockfish, Löw, Ketellapper stb.

T Á R C Z A.

Gróf vagy zsidó.

— írta Dr. Lehman. —

(Folytatás.)

Hiába volt a grófnő minden könyörgése és könyei. Mem édesgette őt sem a grófi korona sem a vele járó nagy vagyon; hiába ecsetelé a grófné jövőjét oly szépre.

Mire nem viheti egy Dornbach gróf az állam szolgálatában! Tábornok, követ, miniszter lehetne, ha akarna; a birodalom legelőkelőbb családjaival rokonságba léphetne, vagy ha jobban szereti, birtokain fejedelmileg élhet! Mindez hidegen hagyta Józsefet, Persze anyának könnyeit, könyörgései — lábaihoz borult, átfogta azokat, úgy kérte — sok szomorúságot és szívfájdalmat okoztak neki.

„Anyám!” mondá ilyenkor, „te nagyon megszorítasz midőn olyanra kérsz, mit nem teljesíthetek. Kérj tőlem bármily áldozatot, csak azt ne. Nem mondhatok le arról, mi a legnagyobb boldogságom, nem vallhatom azon hitelt, mely nem a meggyőződéselem. Erre soha sem bírhatasz Könyeid- és kérelmeddel nekem és magadnak csak hasztalan fájdalmat okozol.”

A grófné kérelmére az ismerős egyházi fejedelem Józsefet magához hívatta. Nyájasan szólott hozzá és őt a keresztény vallás igazságáról meggyőzhetni iparkodott.

„Eminenciád.” viszonzá József, „hogy a keresztény dogmák igazságát elismerjük, első feltétel, hogy benne nevelkedjünk. Mi a zsenge gyermekbe oltva lesz, egyidejűleg énjének egy részévé válik, annyira, hogy a felnőtt talán hiszi. De én soha sem hihetek benne, és semmi földi hatalom nem képes engem arra venni, hogy oly vallást szinleljek, vagy oly hitet valljak, mit igaznak el nem ismerik.”

„Ifju ember,” mondá a főpásztor, akaratom ellenére, kényszerít szelid bánásmód helyében szigort alkalmazni. Önt kis gyermek korában megkeresztelték és mint ilyen van a dornbachi anyakönyvben bevezetve. A katolikus

egyház és a császár törvényei szerint, sola sem veszi erejét a kereszténység. Ön tehát keresztény, és a később önön végrehajtott zsidószerartás hatályon kívüli. De miután vonakodik a zsidóságot letagadni és a kereszténységre áttérni, addig megfosztom szabadságától és fogva lesz egy kolostorba, meddig a kívánt lépésre elhatározza magát.“

„Tehát kényszeríteni akarnak arra, hogy higgyek?“

„Igen is kényszeríteni fogják!“

„Van-e ily erőszakolt hitnek valami becse?“

„Saját javára fogják az elkárkoztatásban akadályozni.“

„Eminenciádat mindenütt nyájas és felvilágosodott urnak emlegetik. Lehetetlen, hogy nyilvánított akarata nézetével egyezzen.“

„Nézeteimmel teljesen megegyezik akaratom.“

„Ellenszegülők akkor az utolsó perczig.“

„Majd találnak módot önt arra kényszeríteni“

„József borzadt; olvasott azon kinzások- és sanyargatásokról, melyeket kolostorban az ellenszegülők ellen alkalmaztak.

„Eminenciád,“ könyörge ő, „legyen igazságos vagy legalább kegyelmes. Elhatároztam vallásomért életemet feláldozni; kiméljen engem hasztalan kinzásoktól és ne kényszerítsen övéit vétekre.“

„Mit ön véteknél nevez, az reánk nézve érdem. A gyötrelmeket önmagának tulajdoníthatja. Egy Dornbach gróf zsidó legyen — soha!“

„Én lemondok a névről és a Dornbach grófok birtokáról. Engedjen Eminenciád, hogy kivándoroljak! Szívesen akarom lemondásomat írásban megerősíteni és ismeretlenül élni idegen országban!“

„És anya?“

„Mely kötelek fűznek engem Dornbach grófnéhoz? Ifjúkoromban nem nevelt, szívemet nem nemesítette; első fellépése, mint anyának nem igazolható; szigorú volt nevelő atyám iránt, kinek mindent köszönhetek, ki az elhagyott árvát karjai közé vette és engem mint saját gyermekét szeretett; neje, ki minden jóra oktatott és nevelt, ez az én anyám. Dornbach grófné azonban, midőn engem meglelt, a nem az ő felügyelete alatt növekedtet saját akarata szerint akarja átváltoztatni, és mert ez nem sikerül, tönkre akar tenni, engem egy kolostorba elzáratni, nincsenek ezen nő iránti köteleseim.“

„És mégis az ön anya és mint ilyen kötelessége, lelkiüdvösségéről gondoskodni. Kövesse ifju ember tanácsomat, térjen a keresztény vallásra, eleinte, ha csak színleg is, később majd meggyőződésre jut!“

„Inkább meghalok!“

„Akkor mindazt, mi önnel történi fog, csak magának köszönheti.“

A főpásztor erre csöngetett és parancsolá a belépő szolgának, miszerint gondoskodjék arról, hogy Dornbach Brunó grófot a mainhardbrunni kolostorba szállítsák. A kolostor főnöke majd közelebbi utasításokat kap.

Józsefet megragadták, egy kocsiba zárták és a három napi távolságban fekvő kolostorba vittek, hol egy homályos szobába zárták.

Mainhardbrunn papi fogság volt, hova az ellenszegülő papokat zárták el.

Miután József az eleibe rakott eledelekből nem evett, tehát csak kenyér és vízzel élt. Sokkal inkább nehezére esett a szellemi, mint az anyagi nélkülözés. Keresztény biblia és traktákon kívül nem adtak neki egyebet, sem könyvet, sem írószert.

Naponként kétszer meglátogatta őt egy lelkész, hogy a keresztény vallásban oktassa. De ezen férfi annyira korlátolt volt, hogy József vele szóvitába sem ereszkedhetett.

Ezen iszonyu helyzetben éles emlékező tehetsége nagyon jó szolgálatot tett neki. A nap egyik szakában a biblia, a talmud és misnah némely részét idézte fel; többi idejét azzal tölté, hogy megjeleníté a tanuit világi tudományok némely ágait. Ez megóvta őt az unalom és eltompulástól.

De még rosszabbra fordult sorsa. Miután József néhány hetet töltött a zárdában. gyakorlati eredményeket követeltek a tanultakból. Szorították, hogy tagadja le a zsidó vallást és miután ezt vonakodott tenni, testi büntetésekkel fenyegették.

József állhatatos maradt.

Azalatt a Del Monte csajád nagy ijedelemben volt József miatt. A grófnőhöz fordultak, de ez minden utbai-gazítást megtagadott, aztán Bencze grófhöz, ki maga sem tudta, hogy mi történt bátyával. De Bencze gróf elment a főpásztorhoz, hogy tudakozódjék nála, azonban ez elzárkozott volt és nem akart semmit sem kimondani. Végre a főpap egyik szolgájától, kit Bencze gróf gazdagon megjutalmazott, megtudta, hogy Józseffel mi történt. Azonnal közlé ezt Del Monte Rafaellel és azon töprenkedtek most, miként lehetne a szerencsétlen foglyon segíteni.

A mainhardbrunni zárda főnöke értesíté a főpásztort József magaviseletéről; tudatá, hogy József rendíthetetlen és hogy még a testi büntetésekkel fenyegetés is hatás nélkül maradt. A főpap azonnal irt, hogy ne tegyenek József ellen semmi további lépést; majd küld ő egy lelkészt, kinek rábeszélési tehetségétől sikert vár.

Dr. B . . . , egyházi tanácsos a főpásztor küldönce, a zárdában érkezett. Azon időben ez igen hírneves katolikus pap volt, ki zsidó szülőktől származott és mint tanuló a katolikus vallásra tért át; ünnepelt egyházi szónok, megnyerő külsejű és mély tudományu férfi.

Midőn Dr. B—t. József fülkéjébe vezették, megijedt az ifju sanyaru külsejétől. Azonnal megparancsolá, hogy az ifjut barátságosabb és tágasabb szobába helyezték el és hogy olyan ételeket adjanak neki, melyeket József minden lelkifurdalás nélkül élvezhet. E czélből a közeli faluban egyik zsidónál megrendelték, hogy naponkint ételeket küldjön a zárdába.

Midőn József kissé magához tért, meglátogatta őt Dr. B. a főnök kíséretében.

(Folyt. köv.)

H I R E K

— **Máté-Szalkáról írják nekünk:** Tek. szerkesztő úr! Emlékezetes, örökké és szomorúan emlékezetes lesz „1886. jun. 27.“ a máté-szalkai izr. hitközségre. E napon vett ugyanis bucsut 16 évi áldásdus működése után szeretett papunk Liebermann Kálmán úr, hitközségünkötől. Nem a rideg formaiasság, de az őszintén szerető szívek megnyilatkozása volt azon, ha szabadna mondanom, végtisztisztesség, ragaszkodás melylyel hitközségünk és pedig kivétel nélkül gazdag, úgy mint szegény, férfi épp úgy, mint nő, gyermek, úgy mint aggastyán — a szeretett lekipásztorát az elválás órájában körülvette. A bucsuzás folyamatát a helybeli zsidó iskola nyitotta meg, melynek ő meleg keblű barátja, fáradhatlan igazgatója s válságosabb időkben megmentő angyala volt, egy kizárólag az ő tiszteletére rendezett ünnepélylyel, melyen a helybeli polgárság — keresztények is — nagy számmal volt jelen. Előbb egy növendék vett bucsut a III. és IV. osztály; majd egy I. osztályu kis tanuló az I. és II. osztály nevében a jó rabbitól. Nemsokára a városi hatóság tisztelgett nála átnyujtván egy igen meleg hangu emlékiratot, melyre kedves emlékü mesterünk azt mondá: nemcsak engem, de a zsidóságot látom megtszelve e tényben, s ezért annál becsesebb előttem!“ Vasárnap az ifjuság nyujtott át egy gyönyörű kiállítású emlékiratot Rozenberg Ignác, orvos növendék úr tollából, mely alkalommal Szalkai Sándor a távozó szomszédja mondott emelkedett szellemi beszédet. A bucsuzások után a felejthetetlen rabbi elutazott. Beláthatlan kocsisor kísérte a távozókat, melynek egyrésze Nyir-Madig, másik része egész Kis-Várdáig kísérte a kedves emlékü távozót. Mindkét helyen hatásos beszéddel vévén bucsut hiveitől, mely alkalommal különösen a békét, az iskola további fenntartását és a papi állás minél hamarábbi betöltését hangsúlyozza. Vajha teljesülnének kívánatai.

H. J.

— **Rabbi-installatio.** Liebermann Kálmán a kassai izr. hitközség megválasztott rabbija kedden d. e. érkezett városunkba. A községnek öt tagból álló küldöttsége Lege nye-Mihály-ig ment a rabbi elé, hol a küldöttség vezetője Rottenberg M. N. igazgató szép beszédben üdvözölte őt. A kassai pályaudvaron szintén egy küldöttség várt az érkezőkre, s ezzel együtt az imolába mentek, melynek főbejáratánál Kain David dr. a hitközség elnöke fogadta szívélyes „Isten hozott“-tal Liebermann s bevezette a templomba, miközben a kar egy zsoltárt énekelt. Ennek végeztével az új rabbi magyar szónoklatot tartott, melyben a viszontlátás örömének adott kifejezést. Jártában s keltében mindenkor a költő szavait: „Szülőföldem szép határa, — Meglátlak-e valahára?“ ismételte mióta Tornáról távozott, kívánsága most teljesült, ismét övéi között van s azon ígéretet tette, hogy a község javát mindig hiven és szeretettel szívében fogja viselni s azt előmozdítani legfőbb kötelességének ismeri. A tiszta magyarsággal s érzelmmel elmondott beszéd után a kar a „Hymnus“-t énekelte el s

ezzel a templomi ünnepély melynél nagy hallgatóság jelent meg, véget ért. A rabbit a község előljárói és nagy község kísérték lakásáig. Este mintegy 120 teritékű bankett volt a község tanácstermében, mely éjfélkor ért véget s melyen tósztt tósztot ért jobbadán az új rabbit éltetve.

— **Czeplédről írják nekünk:** El nem mulaszthatom az elmúlt hét folyamán Czepléden létem alatt, az ottani izr. hitközség ügyeit s a város nem zsidó polgárainak hitrokonainkal szemben fennálló viszonyát illetőleg szerzett meggyőződésemet az ottani helyzetet megismertető becses lapjaival közölni. A nevezett hitközségbe egy egyházi szónoklat megtartása czéljából utazván, azon örvendetés meggyőződésre jutottam, hogy ott az antiszemitizmusnak nevezett betegség távolról sem oly nagy mérvben észlelheti, mint számosan képzelik, hogy a zsidó gyűlölés fézkeül hirdetett Czepléd, nem oly szégyeteljes képet mutat, ha annak lakosait közelebbről tekintjük, sőt a legnagyobb örömmel konstatálhatam, hogy a különböző hitfelekezetű lakosok közt a legnagyobb béke és a legszebb egyetértés honol. Azt hiszem eléggé illusztrálja az ott fennálló felekezetek közti jó viszonyt azon eset, hogy a zsinagoga-ban tartott egyházi beszéd meghallgatásában számos nem zsidó vallásuak is vettek részt, s hogy az V. osztályú izr. ellemi iskolában f. hó 3. és 4-én tartott vizsgálatoknál igen szép számmal jelentek meg a másvalású polgárok közül s egynéhány megismerjuttalmazott több szegénysorsu jó előmenetelű zsidó tanuló: De nem is csoda ha ama szomorú emlékezetű mozgalom egyre elveszti talaját és ha a szabadság, egyenlőség és testvériség lábball tiport zászlaja ismét fennen lobogni kezd, mert hiszen teljes lehetetlenség az antiszemitizmus elhintett magjának termékeny talajt lélni ott, hol a zsidóság keblében a valódi hazafiság oly nagy mérvet öltött, hogy az erények ezen legszentebb s legmagasztosabbika őket a közügy terén lankadatlan tett erőre s a haladást s magyarosodást illetőleg páratlan tevékenység s áldásos tevékenységre serkenti. Teljesen lehetetlen, hogy a gyűlöletnek csak némi árnyalata is férjen oda, hol a hazas s honfitársak iránti szeretet oly kiolthatlan lánggal lobog, mint a czeplédi izr. polgárok szíve oltárán. Hogy a czeplédi zsidó hitközségnek ilyen a szelleme, azt főleg az ottani hitközség érdemdús elnökeinek Vára di Dávid és Deutsch Mór uraknak köszönhető, kiknek áldásos működése s kalauzolása alatt a hitközség fejlődése s haladása szép lendületnek és fevirágozásnak örvend. Közreműködik e viszony állandosításához Dr. Berger Lipót mint az izr. iskola ügyeit oly melegen pártoló, időt s áldozatot nem kimélő iskolaszéki elnök ur is aki a tanoda szellemi haladása s anyagi helyzete előmozdításában fáradhatatlan nagy buzgalmat s odaadó áldozatkészsége fejtett ki. Jászberény. Büchler Márton rabbi.

— **Érdekes chalica pör** folyik a budapesti VI. ker. jbiróság előtt. Özv. S. J. asszony indította sógora id. K. S. budapesti nagykereskedő ellen. A kereset szerint alperes arra kötelezte volna magát, hogy öcsese, K. A. magtalan elhalta esetére ez utóbbi özvegynek chalikát, azaz

ujra leendő férjhez meneteli jogot ad, vagy özvegyisége alatt illő tartásban részesíti. Tavaly ősszel K. A. meghalt, s így alperes vonakodik megfelelni alternatív kötelességei bármelyikének is. A kereset kommentálja, hogy a mózesi törvények szerint a magtalanul elhalt férj özvegyének idegenhez chalica nélkül nem szabad férjhez menni, de a talmud az egynejűséget kötelezővé tevén, megtiltotta a sógorsági házasságot s kiadandónak mondja a chalikát, mihez járul a magánjog s nevezetesen az 1863. évi 15.940. számú udvari rendelet. Házassági jogunk szerint zsidó házasság csak zsidó szertartás szerint köthető, s esetleg a chalica hiánya házassági bontó akadályt képez s így a chalica nyéréseig S. J. férjhez nem mehet. Azért kéri felperes ügyvédje dr. Braun Ferenc, hogy alperest egyik, vagy másik kötelessége teljesítésére kötelezzék. A védő dr. Csetényi Adolf budapesti ügyvéd nem is tartja kir. jbiróság előtt tárgyalhatónak ezt az exotikusnak mondott pert, mert magánjogunk nem ismeri a chalikának különben is elavult intézményét. Egyébként nincs is a perben felperességi jog, mert S. J. nem özvegnő, hanem férjétől elvált nő. A kir. törvényszék a házaselek ugyanis elválasztván, felebbezés folytán a kir. tábla elé került az ügy, időközben azonban meghalván a férj, az ítélet felebbezhetlenségnél fogva is jogerőre emelkedett s a nő, mint elvált nő, különben sem élvezheti az özvegyasszony jogait. De ha felperes özvegy nő is volna, minthogy a zsidó törvények szerint a legifjabb fivér adta volt a chalikát, id. K. S. pedig legidősb fivér, ezt kötelesség még abban az esetben sem terhelné, ha a kötelességet elvállalta volna, mert a zsidó törvényekben a szerződés nem volt erősebb jog a törvénynél, ez pedig nem volt korlátozható. Alperesi ügyvéd tagadja, hogy a talmud zsidó jogforrás volt volna, mert az csak, mint tudomány és kommentár, tekintély. Végre özvegyi hűségre is sokat alapít a törvény, felperes pedig a kötelezett hűséget és kegyeletet megsértette az által, hogy keresetét már januárban, négy óra a halál után újra leendő férjesülhetés végett megindította és így tartásra sem tarthat számot és a produkált felperesi okiratot, mint német nyelven kiállítottat és alperes előtt fel sem olvasottat kifogásolja annál is inkább, mert többen irták alá az okiratot s felperes egyetemleges kötelezettséget nem is vitat. Az ügy előadója Jámniczky bíró, a ki lehet, hogy szakértők véleményét is kikéri ítélelhozatal előtt.

— **Pályázat.** Az ujkécskei izr. hitközség oly rabbi helyett keres, ki a nm. vallás s közoktatásügyi miniszter úr által 1924. eln. sz. alatt kiadott rendelet 2. §-ában foglalt képesítéssel bír, azonkívül a vallásoktatásban kellő jártassággal is bírjon. Ezen állás 400 frt készpénz évi fizetés és az előirt bejegyzésekért járó díjakkal van egybekötve. Pályázók felhivatnak kellően felszerelt folyamodványukat július hó végéig áulírt elnökségéhez beküldeni. Próba-előadásra csak a meghívottak bocsáttatnak, uti költség csak a megválasztottnak térítettik meg. Ó-Kécske, (Pestm.) 1886. évi június hó 28-án. Gesmay Lajos, hitk. elnök.

„**Azienda**“, osztrák-francia élet- s járadék biztosító társaság Bécsben. Ő fensége Czartoryski Konstantin herceg, az igazgatótanács elnökének elnöklése alatt június hó 12-én tartatott meg e társaság IV. rendes közgyűlése. — Dr. Klang J. igazgató által az igazgatótanács nevében beterjesztett számadó jelentés azt állapítja meg, hogy az üzlet fejlődése 1885-ben is örvendetesen előrehaladt. Az ezen évben benyújtott biztosítási ajánlatok több, mint 6.987,515 frtot tesznek ki és több, mint 5.234,077 forintról állítottak ki kötvények. A múlt évben tett közleménynek megfelelően a csoport- és ellenbiztosítási ágazatban az üzem 1885-ben beszünttetett és a társaság e

terén most már csak a régi állomány lebonyolítására szoritkozik. Annál nagyobb nyomatókkal történik az üzem a haláleseti — s megélés-eseti — biztosítások terein és az 1885-ben létrejött szerződések közül 5.018,786 frtról kiállított kötvény ezen osztályokba tartozik, amelyek így 1885-ben tisztán 1.331,949 frttal növekedtek meg. — A társaság biztosítási állománya m. évi december hó 31-én 36.971,965 frtra rugott; ennek feloszlását a számadó jelentés kimerítő statisztikai kimutatásokkal világítja meg. — A társaság díjbevétele a megelőző évhez képest 116,123 frt 95 krral emelkedett. — Az összbevétel 4.847,214 frt 38 krra rug fel. — A biztosítási szerződésekből 1.337,184 frt 43 krt kitevő kifizetések dacára emelkedtek a díjtartalékok mégis 3,744.438 frt 99 krra, tehát 158,672 frt 88 krral magasabbak, mint az előző évben. Az 1885-ik év számlája 120,592 frt 13 knyi nyeresémnyel zárul és az alapszabályok szerinti levonások után a részvénytőke 5%-a osztalék fejében fizettetik ki, 25000 frt a külön-tartaléknak adatik át és 4225 frt 98 kr. új számlára iratik elő. — A közgyűlés meglegedéssel vette tudomásul e közleményeket és különösen azon tényt, miszerint az április 11-ki rendkívüli közgyűlésnek az ideiglenes iveknek teljesen befizetett részvényekre való átváltoztatását célzó határozatai a kormány által helybenhagyattak. A társulat alapszabályszerű és rendkívüli tartalékalapjai 420,896 frt 63 krra emelkednek fel, úgy, hogy ezekmost — eltekintve a készpénzben befizetett részvénytőkétől — a díj- és kártartalékok beszámításával 8.393,630 frt 38 krt tesznek ki.

„**Azienda**“ osztrák-francia elemi- és baleset-biztosító társaság Bécsben. Junius 12-én ő fensége Poninski Calixt herceg elnöksége alatt megtartott III. rendes közgyűlésében Sienkiewicz D. igazgató beterjeszti az 1885 évi számadó jelentést. E szerint a díjbevétel a tűzbiztosítási osztályban 2.491.205 frt 10 krt, a jégbiztosításiban 593,553 frt 73 krt, a szállításbiztosításiban 407,994 frt 61 krt, tehát összesen 3.492,753 frt 44 krt és hozzá csatolva az előző évről maradt tartalékokat 4.573,363 frt 62 krt tett ki. Ezzel szemközt kitesznek a kiadások viszonbiztosítások-, károk-, jutalékok-, díj- és nártartalékokért együtt a különböző osztályban 1.079.670 frt 89 krt, úgy hogy az összes nyeresémny 252,850 frt 29 krra rug fel. Ehhez járul az elhelyezett tőkék gyümölcsözése 66,442 frt 40 kr, az értékpapírokon és valutákon elért árfolyamnyeresémny 22,737 frt 74 kr, úgy hogy beszámítva a múlt évi 1,653 frt 91 knyi nyeresémny átvitelt is, a brutto összes nyeresémny 1885-ré 343,684 frt 34 krt tesz ki. A 159,690 frt 10 krt kitevő kezelési költségek és 4,346 frt 62 krt kitevé leírások levonása után megmarad tiszta nyeresémny képen 179,647 frt 62 kr. Az igazgató-tanács azt javasolja, hogy az alapszabályok szerinti javadalmazások levonása után 8%-nyi osztalék adassék ki, az ennek utána származó maradékból 45,000 frt a külön tartalékok adassék át s 4,040 frt 48 kr új számlára vitessék elő. A közgyűlés meglegedéssel vette tudomásul e közleményeket és különösen azon tényt, miszerint az április 11-iki rendkívüli közgyűlésnek az ideiglenes iveknek teljesen befizetett részvényekre való átváltoztatását célzó határozatai a kormány által helybenhagyattak. A társulatnak tartalékai 1885. évi december hó végén a folyó biztosításokat illetőleg a múlt éve 697,819 frt 52 kr. ellenében 744,793 frt 27 krt, a függő károkat illetőleg a múlt évi 382,790 frt 66 kr. ellenében 334,877 frt 62 krt, az adókat, illetőleg 30.000 frt ellenében 20,000 frtot tesznek ki, míg a nyeresémny-tartalék 57,417 frt 76 krra, és a különtartalék 85,000 frtra rug fel.

Pályázat.

A pécsi izr. hitközség kebelében egy hittanári állás rendszeresítettven annak betöltésére pályázat nyitattik. A hittanár feladata: a középtanodákon és polgári leányiskolába járó növendékeket a kötelező hitoktatásban részesíteni és számukra szabad tanfolyamot fenntartani a biblia, héber nyelv és liturgia elsajátítása czéljából. E teendők mellett a népiskola igazgatását vezetni. — A hittanár minősítése tekintetében kívántatik: megfelelő szakképzettség mellett, a nemzeti nyelv szóban és írásban való kellő ismerete, tanári képesítés, esetleg bölcsészeti tudorság. A rabbi pályára készültek elsőséggben részesülnek. — Ajánlatok, felszerelve a pályázó életkorát, családi viszonyait, képességét és eddigi működését tanúsító hiteles okmányokkal f. é. augusztus hó 1-ig az alulirt előljárásnál benyújtandók. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. A kijelölt pályázó személyes megjelenésre fog felhívatni és ez alkalommal az állás javadalmazása kölcsönös megállapítás útján meghatározatni.

Pécs, 1886. évi június hó 27-én tartott közgyűlésből.

Bak Jakab
titkár.

Justus
elnök.

Pályázat.

A gyöngyösi izr. hitközségnél üresedésben lévő hitoktatói állásra, mely évi 600 forint fizetéssel van egybekötve, ezennel pályázat nyitattik. Pályázók tartoznak pädagogiai ismeretüket, a héber és magyar nyelvbeni tökéletes jártasságukat igazolni, valamint családi viszonyaikat feltüntetni. Bizonyítványokkal felszerelt kérvények Bogdán Jónás hitközségi elnök czimére f. év augusztus 1-ig küldendők be.

Gyöngyös, 1886 július hó 1.

Az előljárásság és iskolaszék megbizásából.

Kaiser M.
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A czeglédi izr. hitközségnél megürült kántori állásra, mely évi 700 frt. évi fizetés. szabad lakás, fél sechita és egyéb jövedelmek élvezésével van dotálva, f. é. augusztus hó 15-ig pályázat hirdettetik. Folyamodók "ב" וקריא "ש" ו"י" képesítéssel s kik egyuttal a magyar nyelv birtokában vannak, felkéretnek: folyamodásaikat jelzett időig, koruk és családi viszonyaik kitüntetésével a hitközség előljárásságához beküldeni s megjegyztetik, hogy próbaelöadásra csakis a meghívott bocsátatik s a költségek csak az acceptálnak térítettnek meg. Az állomás f. é. szeptember hó 1-én foglalandó el.

Váradí Daniel
hitk. elnök.

Pályázati hirdetés.

A debreczeni izraelita hitközség által szervezett elemi fi- és leány iskolán f. é. szeptember hó 1-től fogva három tanítói és két tanítónői állás betöltendő, melyre csakis oklevéllel bíró tanítók, illetve tanítónők, pályázhatnak.

A tanítók fizetése az első évre; 600—600 frt o. é.; s előnyben részesítettnek, kik a héberben is kellő jártassággal bírnak.

A tanítónők évi fizetése 400—400 frt. o. é.; s előnyt nyernek azok, kik a kézi munkákban is képesek oktatni.

A véglegesítés az első sikeres próbaév eltelte után fog történni.

Pályázni kívánók kéretnek, hogy bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket legalább f. é. július 31-ig az alulirt elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Debreczen, 1886. június 23-án.

Dr. Scheer Benő,
hitközségi elnök.

Brünni kelméket
elegáns

tavaszi öltözetre

3.20 métert, azaz 4 bécsi rőföt kitevő szelvényekben 4 frt 80 krért igen finom, 7 frt 10 krért legfinomabb, 10 frt 50 krért leglegfinomabb

valódi gyapjuszövetből

szállit az összeg póstautánvétele mellett a hiteles és szilárdnak ismert

Siegel-Imhof

Tuchfabriks Niederlage

BRÜNNBEN.

Nyilatkozat: A fönnebbi czég, hála szilárdságának a vevők részéről nagy bizalomnak örvend. Ezt bizonyítja, hogy a Siegel-Imhof czég minta nélküli megrendeléseknél is kevés pénzért valóban a legjobb árut szállítja.

De miután szédelgő czégek Brünni áruk köpenye alatt garázdálkodnak, a fönnebbi czég ennek ellenében kívánatra mintákat is küld,

ingyen és bérmentve.